

Ruth

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya na'at hidin ma'id ni' ha numpatul hi ad Israel. Hi Ruth ya i Moab an ni'yahawa i han tinanud Israel. Ya indani ya nateh diyen ahawana mu hi Ruth ya nahamad di punnomnomnah nan hi inan din ahawana ta hiya nan inabulutna an dayawon nan Dios an dayawon nadan tinanud Israel an ta'on on nat'on ni' nan dios an dayawona.

Ya hidin ni'yeh nan hi inaona hi boblen di tinanud Israel ya inun'unudna nan pangiyeh'edahdi. Ta i han nahdom ya immeh awadan Boas mu agge e ni'halud te hidiyey nangipatigonah pumpada'ulana. Ta hi Boas an tulang din nate an ahawana di numbintanana. Ya nan imbabaleda ya hiyay hi apun David an nundongol an patul hi ad Israel.

Nadan tinanud Israel ya dakol di nangiwalong i Apu Dios hidin ma'id ni' ha patulda ta hiya nan nunhiglay numpalpaligatanda an inyabulut Apu Dios ta panitilognan dida. Mu nan maphod an na'at i Ruth ya ipa'innilanay anahamad di pangipapto' Apu Dios hinadan mangidinol i hiya an ta'on on agge nalpuh nan tinanud Israel.

Hay E Ni'iboblayan Da Elimelek An Hina'amma Hi Ad Moab

1 ¹Hidin nadne an bokon ni' patul di mun'ap'apu hinadan tinanud Israel ta nadan pot'on Apu Dios di mumpapto' i dida ya alinah on wada han bitil hi bobleda. Ta namaag han lala'i an i Bethlehem hidih ad Judah ya inikakna nan ahawana ya nadan duwan linala'in imbabaleda ot eda mi'iboble hi ad Moab. ²Ya hay ngadan diyen lala'i ya hi Elimelek ya nan ahawana ya hi Naomi ya nadan imbabaleda ya da Mahlon i Kilion. Dida ya nalpudah nan tinanud Eprat hi ad Bethlehem hidih ad Judah. Mu immeda nimpe ni'iboble hi ad Moab. ³Ya hidin wadadahdi ya nateh Elimelek ta ammuna da Naomi an hini'inna an nabati. ⁴Ya dadiyen duwan imbabalena ya ni'yahawadah i Moab. An hay inahawada ya da Orpah i Ruth. Mu hidin umeh himpuluy (10) tawon di niha''adan da Naomi hidi ⁵ya nateda bo nan duwan imbabalena. Ta hi Naomi ya ammuna mo han nabati i dida an hina'amma.

Hay Numbangngadan Da Naomi I Ruth Hi Ad Bethlehem

⁶Ya ninomnom Naomi an mumbangngad hi ad Judah te dingngolnan winagahan mohpen Apu Dios nadan tataguhdi ta wada moy makan hidi. ⁷Ya hidin nakak ya ni'ikakda nan duwan binabain inapuna. Mu hidin wadadah nan awon ya nimmanomnom hi Naomi ⁸ot alyonay, Udu'dul di mumbangngad ayu ta umanamut ayu attog hinadan numpangimbabale i da'yu. Ot hay idawat'un Apu Dios ya hom'on da'yu ta umat hinan inatyun nangipatigoh uleyuh nadan ahawayu an nun'a'ate ya ta'on on ha'on. ⁹Ya hanat wan iyabulutna an mi'yahawa ayuh udum ta lo'tat ya way oha i da'yu on nadutu' ha nunhituwana. Ot awalona dida.

Mu namaag ya onda kumga dadiyen duwan binabai. ¹⁰Ya alyonday, Mi'yali amin he'ah awadan nadan ibbam.

¹¹Mu alyon Naomi di, Mumbangngad ayuot an i'imbabale'. Te undan mo mabalin hi mun'imbabaleya' bo ta i'ahawayu. ¹²Ininnaa' mo ot adi mabalin. Ya ta'on damdama hi alinah mabalin an mangahawaa' boh ad uwani ta wadaday i'imbabale' hi linala'i ¹³ot undan an'anuud di eyu pampannodan hi kumiloganda. Ya undan hiyay mangipagol hi eyu pangahawaan hi udum. Ongal ahan di homo'un da'yu an gapuh nan na'at mu undan nganney aton an hituwe han inyabulut Apu Dios hi ma'at i ha'on.

¹⁴Ya ona inalih diye ya kumgada bo. Mu hi Orpah ya nihapitan ot awalonah inana ot umanamut. Mu hi Ruth ya hiyah diyen adi mihapitan. ¹⁵Ta alyon Naomi i hiyay, Tigom nan ibam an mumbangngad hi awadan nadan ibbana ya hinadan dios an dayawona tuwali. Ot agam pibo ta mi'bangngad'a i hiya.

¹⁶Mu alyon Ruth di, Adiya' e piliton an taynan da'a. Te ta'on hi danay pangayam ya hidi boy pangaya'. Ya nan em iha'adan ya hidi boy iha'ada'. Ya nadan ibbam an da'yun bimmoble ya dida boy ibba'. Ya nan Dios an dayawom ya hiya boy dayawo'. ¹⁷Ya nan boblen atayam ya pohdo' an hidi boy ataya' ya ilubu'a'. Ot hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha'on hi'on namaag ya tinaynan da'a ta bokon hay atey mangihi'an i dita.

¹⁸Ta hidin adi damdama mihapitan hi Ruth ta mumbangngad ot adi mo ipapilit Naomi. ¹⁹Ot inayunda mo an um'umme ta inggana ot dumatongdah ad Bethlehem.

Ya hidin dimmatongda ya immamlongda nadan tataguh nanigandan dida. Ya nadan binabai ya pun'ibagada an alyonday, On he'ah Naomi?

²⁰Ya alyon Naomi di, Bokon mo hi Naomi^a di pungngadanyu i ha'on ta namaag ya hi Mara. Manu'e ya paddungnay mumpait han inipto'

^a 1:20 Hay pohdon nan ngadan an Naomi an ipa'innila ya am'amlong mu nan ngadan an Mara ya hay pohdonan ipa'innila ya umat hinan mumpait.

nan ongal di abalinana an Dios hitun nitaguwa'. ²¹Te handin nakaka' ituwen boble ya wadan namin di mangipa'am'amlong i ha'on. Mu ad uwani an imbangngada' i Apu Dios hitu ya namaag mo ahan ya ma'id ha mangipa'amlong i ha'on. Ot undan ngadanana' boh Naomi i ha athitu an namaag ya nunhiglaon nan ongal di abalinanan Dios di inatnan namalpaligat i ha'on.

²²Ta hidiyen numbangngadan Naomi an nun'ibbana nan inapuna an i Moab an hi Ruth ya hiyah nihipun di pun'apitandah barley hi ad Bethlehem.

Hay E Namanuhan Ruth Hi Barley

2 ¹Hi Naomi ya wada han hi Boas an tulang din ahawana an hi Elimelek. Hiya ya kadangyan ya malispitun tagu. ²Ta han hin'algo ya alyon Ruth i Naomi di, Mabaline' ya immeya' ta eya' mamanuh nadan barley^b an iwanen nadan munggapas. Ot wada man bahan ha mangiyabulut an mamanuha' hinan puntanomanda.

Ya alyon Naomi di, Ta'on an imbabale ya imme'a mo.

³Ot umeh Ruth hinan puntanoman ot e miyun'unud hinadan munggapas ta nan iwaneda on hidiyey pinanuhna. Ya hidiyen natanoman ya bagin Boas an tulang din hi Elimelek.

⁴Ya indani ya wadah Boas an nalpuh ad Bethlehem ot apngaona nadan munggapas an alyonay, Hanaot ta wagahan da'yun Apu Dios.

Ya alyondan hiyay, Atboh din he'a.

⁵Ya alyon Boas hinan mangipangpanguluh nadan punggapasona di, Nganneh diyen babai?

⁶Ya alyon nan lala'i di, Hidiye nan i Moab an ni'uyug i Naomi. ⁷Hidin nawi'it ya immalin nangibaga hi'on mabalin an mamanuh awadan nadan binto' hi indoggan nadan munggapas ot iyabulut'u. Ta inhipunah din nawi'it an agge immoh'ohngong an ammuna nan na'omtang an ena nun'iblayan hinan nahiduman.

⁸Ta immeh Boas ot e mi'hapit i Ruth an alyonay, Donglom an imbabale, maphod on inaynayunmu an miyun'unud hitudan binabain punggapas' ta adim nomnomnomon an umaldan hi udum an natanoman. ⁹Tigom nan umaldananda on nitnud'a i dida ot pinadana' hinadan mumpangilog an linala'i ta ma'id ha atonda i he'a hi adi maphod. Ya na'uwoh'a'e ya wahdi nan liting hinan buwod an hinagubda.

¹⁰Ya on inat hidin Boas ya nunlu'bub hi Ruth an nida'om di angahnah nan luta ot alyona i Boas di, Munhanaa' ta athina an ta'on hi ona' mangili ya maphod di nangibilangmu i ha'on ta impatigom di ulem i ha'on.

^b 2:2 Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an nalaklakay gatangna mu nan wit.

¹¹Ya alyon Boas di, O, te dingngol'u nan maphod an ina'inatmuh nan hi inayu an nihipun hi natayan din ahawam. Ya hay nanaynam i da amam i inam ya nan numboblayam ta ni'yali'ahtu an ta'on onmu agge innilay a'tatmihtu. ¹²Ot hanat hi Apu Dios an dayawonmi an tinanud Israel an hiyay paddungnay nihi"ugam ya idatnay dakol an gunggunan an gapuh nan maphod an ina'inatmu.

¹³Ya alyon Ruth di, Ongal ahan hinaen ulem i ha'on an ta'on on na'adda"ula' mu nadan baalmu. Ya atbohadin impa'amlonga' hinan maphod an hinapitmu i ha'on.

¹⁴Ya hidin eda mangan ya mun'ayag boh Boas i Ruth an alyonay, Ma'a ta mangan ta'u. Ta immeh Ruth ot e mi'an hinadan munggapas ot idattan bon Boas hinan inhanglagdan barley. Ya hidin nabhugda ya waday binatinah makan ta iyanamutna.

¹⁵Ta on nalpah an nanganda ot ume bon e mamanuh. Ot ibagan Boas hinadan munggapas an alyonay, Ta'on on e mamanuh hinan way binto' ya adiyu ipagol. ¹⁶Mu guyudonyuot dohah nan nabto' on inggahyu ta pi'panuhna ya adiyu ihingal.

¹⁷Ta hi Ruth ya inyal'algonan an pimmanupanuh ta ingganaot mahdom. Ya hidin pinlagna ta namahmah nan bogahna ya umeh himpulut duway (12) kilu. ¹⁸Ta ona inyanamut ot ipatigona i inanay dinakol nan pinanuhna. Ot ukatona bo nan binatinan makan ot idatna i hiya.

¹⁹Ya alyon Naomi di, Nganney ud bagih nan em namanuhan? Maphod on wagahan Apu Dios hidiyen tagun ma'ule i he'a.

Ya alyon Ruth di, Hi Boas anu.

²⁰Ya alyon Naomi di, Hiya'e ya umman nihnup di nitulangana i dita'u. Ot hiyay ohah mibilang hi mangipapto' i dita. Ot immannung peman nan hapit Apu Dios an hiya ya nomnomnomona nan numpun'ate^c ya namamah nadan matagu an gapuh homo'na. Ot hanat wagahanah Boas.

²¹Ya alyon Ruth di, Hay ma"aphod ahan hi imbagana ya nan alyonay maphod ona' miyun'unud hinadan punggapasona ta inggana hi magapas an namin nan tinanomana.

²²Ya alyon Naomi di, Maphod hinaen imbagana i he'an imbabale. Ot maphod peman on hiyay atom te onha umaldan'ah udum ot ma'id ha mapto' ya ilaylayahhan da'ah nadan linala'ihdi.

²³Ot inaynayun mon Ruth an e miyunu'unud hinadan punggapason Boas ta ingganaot malpah di ahigapas di barley ya wit. Yaden nanongna tuwalin niddum i inana.

Hay Immayan Ruth Hinan Pun'ilikan Boas

3 ¹Han hin'algo ya alyon Naomi hinan inapuna an hi Ruth di, Maphod di pangahawaon da'a ta wan lo'tat ya waha nadutu' i ha

^c 2:20 Hi Apu Dios ya pohdonan mipapto'da nadan nabalu.

nunhituwam. ²Hi Boas an numpabo'lah din binabain niyunu'unudam hidin ahigapas ya imbaga' i he'a an tulang ta'u. Ya dingngol'u an hay mahdom ya ume an e muntoop hinan na'ilik an barley hinan pun'ilikan. ³Ot hay atom ya e'a mun'amoh ya nunlana'ah nan maphod di hunghungna. Ya inip'iphodmun nunlubung ya imme'ah nan pun'ilikan Boas. Mu imme'a'ehdi ya halipodpodom ta adina ni' ilmu an wa'ahdi ta ingganah on malpah an mangan ya nanginum. ⁴Ya idodongam nan ena alo'an ta tinigom'e an nalo' ya ahim e lupyahon nan uloh hi way hukina ya bimmaktad'ah nan uyyadana ta mipatigon pinhodmu an hiyay mumpapto' i he'a. Ta nangamung i hiya an mangibagah atom.

⁵Ya alyon Ruth di, O ipatna' an aton. ⁶Ot umeh nan pun'ilikan ta nan imbagan Naomi di inatna.

⁷Ta on tinigonan nalpah hi Boas an nangan ot mangmanginum ta maphod di punli'nana ot inayunan e malo' hi e'elen nan na'amung an ilik. Ta on nalo' ot ahi mun'ul'ullen umeh Ruth ot ena lupyahon nan uloh way hukina ot buma'tad hinan uyyadana.

⁸Ya hidin tongan di labi ya inggibo' Boas ot mumballin ya kimmaynit te wahdi han babai an nalo' hi way uyyadana. ⁹Ot alyon Boas di, On nganney ngadanmu?

Ya alyonay, Ha'on hi Ruth, apu Boas. Ot inayun Ruth an alyon i hiyay, He'a ya nihnup anuy nitulangam i da'mi ot mabalin'e ya he'ay ukod an mumpapto' i ha'on ta mihukkat'ah din ahawa' an amuna'om.

¹⁰Ya alyon Boas i hiyay, Hanat ipa'amlong da'a i Apu Dios te maphod di nangatmuh nan hi inan din ahawam ya namama mo ituwen ongal an nangipatigom hi ulem. Te unhaot nadan mumpangilog di em hinama' an ta'on on nawotwot mu bokon athidiy inatmu. ¹¹Ot hay ibaga' i he'a ya adi'a minomnoman ot ato' nan imbagam. Ta'omman ot innilan di tataguhtu an maphod di pangiy'e'om. ¹²Manu te immannung an nihnup di nitulanga' hinan ni'yapuwam mu waday oha an hiyay nihaghaggon di nitulangana i da'yu mu ha'on. ¹³Ot ta'on on adi'a ni' umeh ad uwanin nahdom ta mawi'it ya eya' ni'ihapit i diyen lala'i ta hay alyona tuwali. Ot pohdona'e ya hiyay ukod an mangipapto' i he'a. Mu aggena'e pinhod ya innilan nan nahamad an Dios di punnomnom'u ot immannung an pinhod'u an ahawaon da'a. Ot malo'a ta nangamung hi bigat.

¹⁴Ot inayun mon Ruth an malo' hidih nan uyyadan Boas. Mu hidin agge ni' nabigat an adi mimatunan di tagu ot bumangon. Te hi Boas ya aggena pinhod an waday manginnila an hi Ruth ya immehdih din nahdom. ¹⁵Ya alyon Boas bon hiyay, Aanom nan inhaba'lagmu ya bini'lagmu. Ta inat Ruth ot ha'adan Boas hi barley. Ta on niphod an nagu'uhan ot ipa'aktuna i Ruth ta iyanamutna.

¹⁶Ya hidin dimmatong hi baleda ya mahmahan inanay nunhapitanda i Boas. Ot uhuhon Ruth an namin nan imbagan Boas. ¹⁷Ya inalina bo

di, Indatnah tuwen onom di halub an barley te adi anu maphod an umanamuta' an ma'id ha iyanamut'u.

¹⁸Ya alyon inanay, Ot ihhodta ta nangamung di punhahapitanda te innila' an adi duminong hi Boas hi ad uwanin algo ta ingganah on mihahapit.

Hay Nangahawaan Boas I Ruth

4 ¹Hi Boas ya on nawi"it ot umeh nan way geyt i diyen boble hinan uggan pundadammuwan di linala'i hi'on waday mihahapit ot e umbun hidi. Ya nada'dani ya wada nan lala'in hapulona an hidiye nan nihaghaggon di nitulanganah din hi Elimelek. Ot ayagana ta immeh diyen lala'i ot e mi'ibun i hiya. ²Ot ayagan Boas di himpuluh (10) nadan ap'apu i diyen boble ot umalida ot munhahapitda. ³Ot alyonah nan lala'in tulangnay, Teen ad uwani an numbangngad hi Naomi an nalpuh ad Moab ya alyonay ihublina nan lutan din ibata an hi Elimelek. ⁴Ta hiya nan ninomnom'u an ipa'innila i he'a te he'a ahan di nihaghaggon di nitulangana i dida mu ha'on. Ot pinhodmu'en hubliyan ya imbagam hi ad uwani an wahtuda tun a'ap'apu ta'uhtu an mi'idngol. Manu'e ya he"ay mamangulun waday lebbengnan manubli. Mu adime ya imbagam i ha'on ta innilao' te ha'on di mihnod an mabalin hi manubli.

Ya alyon diyen lala'i di, Hubliya'.

⁵Ya alyon Boas di, Ot at'ehna an alyom hi hubliyam nan luta i Naomi ya mahapul bon i'ahawam nan nabalu an hi Ruth an i Moab. Ta nun'imbabale ayu'e ya hiyay hanat din naten ahawana ta hiyay mamoltan hinan lutadan hina'amma.

⁶Ya alyon diyen lala'i di, At'ehna ya adi' mo hubliyan hi'on bokon damdama nan imbabale' di mamoltan. Ot ta'omman mo ya he"ay nanubli.

⁷Ya hay pangiy'e'edan tinanud Israel hidin nadne hi'on waha lutah mihubli ya mahapul an aanon nan tagun munhubli di hapatutna ya indatnah nan humubli. Te hidiyey atondan mangipanuh hinadan mihahapit. ⁸Ta on imbagan diyen lala'i an hi Boas di manubli ot inayunan aanon di hapatutna ot idawawana i Boas. ⁹Ya alyon Boas hinadan ap'apu ya nadan udum an wahdi di, Tinigoyu tee ot da'yuy tistigu an ad uwanin algo ya hubliya' i Naomi nadan binoltan din ibamin hi Elimelek ya da Mahlon i Kilion an imbabalena. ¹⁰Ya atbohadin ahawao' moh Ruth an ahawan din hi Mahlon. Ta wa'e ha imbabalemi ya hiyay hanat din nama'id an ahawana ta hiyay mamoltan hinan nipaboltan i didan hina'amma. Ta wan nanongnan adi malingling di ngadanda ituwen boble ta'u. Ot da'yu tee nimpey tistigu.

¹¹Ya alyon nadan ap'apu ya nadan udum an tatagun wahdi di, O da'mi di tistigu. Ot inayunda bon alyon i Boas di, Hanat hi Apu Dios di munwagah nan babain umanamut hi nunhituwam ta wan umat i da

Rachel i Leah an nahlagan di dakol an tinanud Israel. Ya maphodot boh on he"ay ohan nanongnan kumadkadangyan hinan tinanud Eprat ta mundongol'ah tun ad Bethlehem. ¹²Ya maphod on gapuh nan holagmu i naen babai ya lo'tat ya mundongolda nan tanudanyu ta umat hinan tinanud da Peres an holag da Tamar i Judah.

Hay Holag Boas

¹³Ta on nalpah ot ahawaon Boas hi Ruth. Ya winagahan Apu Dios hi Ruth ta numbutyug ta nun'ayyam^d i han lala'i. ¹⁴Ya alyon nadan binabai i Naomi di, Madayaw hi Apu Dios te ad uwani ya indatna han apapum ta waha mangipapto' i he"a. Ot hanat mumbalin an mundongol hitun boble ta'un tinanud Israel. ¹⁵Te hiya ya imbabalen tun inapum an babai an ongal di pamhodnan he"a an nahamad di nangipapto'na i he"a mu hay pangat di pitun linala'i an i'imbabale. Ya teen ad uwani ya nun'imbabale ta apapum ta waha mangipapto' nimpe i he"ah tun a'in'innaam. ¹⁶Ta inapupun Naomi nan golang ot hiyay manginaynayun an mangipapto' i hiya.

¹⁷Ya nadan binabain hinaggonda ya nginadananda nan golang ta hi Obed. Ya ma"id ha aggeda e nanguhuhan hinan ibbada an alyonday, Wada mo ayay holag Naomi.

Ya hidin kimmilog hi Obed ya nuntanud ta hi Jesse an hi aman David.

¹⁸Ta hay tonton di a'ammod David an mihipun i Peres ya datuwe.

¹⁹Hi Peres ya nuntanud ta hi Hesron. Hi Hesron ya nuntanud ta hi Ram. Ot muntanud hi Ram ta hi Aminadab. ²⁰Nuntanud hi Aminadab ta hi Nason. ²¹Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an ud holag i Boas. ²²Ot muntanud hi Boas ta hi Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse an hi aman David.

^d 4:13 Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo ya na'en numbutyug ya nunhabi.